

ARTIST IN SPACE

Proeftuin: Jonge kunstenaar zoekt community en springplank.

Aanleiding

In ons experimenteerprogramma We the North 1.0 zien we de regio als artistieke hub, als locatie en als plek voor maatschappelijke uitdagingen. We hebben destijds drie lijnen uitgezet: talentontwikkeling, innovatie en stad en regio. Wij willen nu deze lijnen met elkaar verbinden in een nieuwe proeftuin voor beeldende kunstenaars: Artist in Space.

Verschillende ontwikkelingen komen in deze proeftuin samen:

1. Er is in Noord Nederland behoefte aan versterking van het makersklimaat vanuit het perspectief van de beeldende kunst, interdisciplinair en in interactie met de omgeving. De huidige generatie makers denken en werken vaak vanuit meerdere disciplines tegelijk en zoeken van meet af aan naar hun maatschappelijke relevantie als kunstenaar. Vanuit deze behoefte hebben elf beeldende kunstorganisaties in Noord Nederland zich verenigd in De Noordenaars. Zij werken samen op het gebied van marketing en zichtbaarheid. Zij willen ook artistieke activiteiten mogelijk maken vanuit een gezamenlijke context, waarin makers hun talenten verder kunnen ontwikkelen. Daarmee willen zij bevorderen dat nieuwe, spraakmakende kunst ontstaat, die een relevante plek weet te veroveren binnen de samenleving in Noord-Nederland.
2. De kunstvakopleidingen in Noord Nederland richten zich steeds meer op het snijvlak van autonome kunst, innovatie en social design. Academie Minerva, Frank Mohr Insitute, Popacademie en Stenden bieden hun studenten de gelegenheid ervaring op te doen met (artistieke) interventies op het gebied van social design en te experimenteren met de rol van de kunstenaar als aanjager van innovatie.
3. Waar het wringt is dat er nog weinig infrastructuur bestaat voor de beginnende kunstenaar, waar zij deze verbindingen kunnen aangaan en kunnen omzetten in artistieke processen en producten. Daarom willen de elf instellingen van de Noordenaars, de noordelijke onderwijsinstellingen en de lokale overheden de handen ineen slaan om jonge professionele kunstenaars een springplank te bieden, en hen in het kader van een 'maatschappelijke opgave' ondersteunen bij hun artistieke proces.
4. Vanuit de lokale en regionale overheid is er een tendens om kunstenaars te betrekken bij sociale, economische of ecologische vraagstukken en samen met maatschappelijke partijen of bedrijven innovatie tot stand te brengen. Denk hierbij aan thema's als energietransitie, milieu en duurzaamheid, voedselproductie, biodiversiteit, krimp, aardbevingsproblematiek en sociale cohesie. De overheden kunnen opdrachten verstrekken of verschillende partijen bij elkaar brengen. Ook LF2018 laat zien dat kunstenaars niet zich niet alleen binnen de culturele sector artistiek ontwikkelen, maar deze expertise ook kunnen inzetten bij sociaal-maatschappelijke vraagstukken. LF2018 bracht hiertoe context en structuur. Het is van belang deze context, structuur en energie in het Noorden te behouden.

5. In Noord Nederland zijn diverse broedplaatsen c.q. makersplekken, zoals het dorp Kloosterburen, het Waste NO Waste project op het Suikerterrein in Groningen en Lab Vlieland, dat het hele jaar door het eiland ziet als biotoop voor innovatie. Belangrijke kenmerken van dit soort plekken zijn dat 1. de maatschappelijke omgeving nauw betrokken is en als co-opdrachtgever kan functioneren 2. er ruimte is voor talentontwikkeling 3. ruimte is voor transitieprocessen op langere termijn 4. geen druk is op van te voren vastgestelde resultaten maar wel ruimte is voor 'onvoorspelbare' resultaten.
6. Er is behoefte aan het delen van ervaringen, en het leren van successen en fouten. Wat kunnen we leren van innovatie vanuit kunstenaars in broedplaatsen, samen met andere maatschappelijke partners en disciplines zonder vooraf geregisseerde plannen en wat kunnen we leren van geregisseerde social design. Wat kunnen we leren van dit snijvlak van autonome kunst en 'social art en design'? Is dit een kans voor 'beeldende' kunstenaars of kleven hier grote bezwaren aan?

Samenvattend luidt de centrale vraag:

Kunnen wij met behulp van bestaande en nieuwe samenwerkingsnetwerken het makersklimaat in Noord-Nederland versterken en stimuleren en daarmee bevorderen dat nieuwe, spraakmakende kunst ontstaat, die een relevante plek weet te veroveren binnen de samenleving in Noord Nederland? Kan het makersklimaat voor beeldend kunstenaars in Noord Nederland verbeterd worden door opdrachten te verstrekken, op locatie en gericht op social design? Kan spraakmakende kunst hier samengaan met social design?

Belang/relevantie voor het rijk

De thema's die op landelijk niveau spelen zijn talentontwikkeling, draagvlak voor de beeldende kunst, innovatie van de vakopleidingen, de inkomenspositie van kunstenaars, publieksverbreding, participatie, social art & design (verbinding van beeldende kunst en design met samenleving). Kunstenaars in de BKV-sector worden op een nieuwe manieren voorbereid op hun rol en positie in de maatschappij. Het werkterrein van de beeldende kunstenaar wordt verbreed door werken in opdracht en de werkgelegenheid vergroot. Daarbij is de *fair practice code* uitgangspunt.

De samenwerking met diverse opleidingsinstituten in andere delen van Nederland en de systematische kennisverzameling door de ondersteuningsinstituten maakt de overdraagbaarheid naar andere delen c.q. stakeholders in Nederland heel goed mogelijk.

Doelen van de proeftuin

1. Versterking van het makersklimaat in Noord-Nederland; jonge makers ruimte en context bieden om aan te sluiten bij en in te spelen op sociaal-maatschappelijke vraagstukken.
2. Jonge kunstenaars ontwikkelen hun talent in deze nieuwe context en gebruiken deze context als springplank voor vervolgstappen in hun beroepspraktijk.
3. Het opsporen en creëren van broedplaatsen voor artistieke producties, deskundigheidsbevordering en talentontwikkeling.

4. Het opsporen en stimuleren van de vraag (naar artistieke interventies in transitieprocessen) en daaruit voortvloeiend opdrachtgeverschap van maatschappelijke instellingen, particulieren, bedrijven en overheden.
5. Maatschappelijke partijen betrekken en medeverantwoordelijkheid geven bij het opdrachtgeverschap.
6. In een community of practice / leergemeenschap onderzoeken wat werkt en wat niet in dit verband. De deelnemers leren van de processen, waarbij ze vanuit het perspectief van kunst en cultuur een rol hebben als facilitator, stimulator of cocreator. Deelvragen die hierbij aan de orde komen:
 - Past de huidige structuur van de Noordenaars (een coördinator die de agenda van de Noordenaars aanjaagt) bij deze vorm van opdrachtverstrekken? Is er een aanjaag- of procesfunctie denkbaar die maatschappelijke partijen en De Noordenaars bij specifieke opdrachten aan elkaar koppelt, de opgaven structureert, analyseert waar het goed gaat en waar niet, en vervolgacties stimuleert? (vgl Innofest). Wat kunnen we leren van de methodiek voor samenwerkingsverbanden die gebruikt wordt bij de podiumkunsten in We the North verband?
 - Op welke wijze kunnen kennisinstellingen met hun studenten, living labs en netwerken met bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties aansluiten bij deze opdrachten?
 - Welke andere partijen kunnen of moeten hierbij aanhaken om dit opdrachtgeverschap tot een succes te maken? Hoe kunnen wij gebruik maken van de ervaring die al is opgedaan met soortgelijke projecten?
 - Welke rol spelen elk van de verschillende actoren in dit krachtenveld (makers, de Noordenaars, kennisinstellingen, overheid, publiek/bewoners)?

Resultaten

1. Nieuwe vormen van samenwerking tussen verschillende disciplines in nieuwe initiatieven en nieuwe netwerken.
2. Nieuw verworven kennis en ervaringen met diverse rollen van jonge kunstenaars bij maatschappelijke ontwikkelingen c.q. transitieprocessen.
3. Een tiental jonge kunstenaars die in dit traject zich verder hebben ontwikkeld en deze ervaring gebruiken als springplank voor vervolgstappen in hun beroepspraktijk.
4. Bouwstenen voor verdere vernieuwing van betreffende leergangen bij de vakopleidingen.
5. Nieuwe innovatieve locaties in ontwikkeling: broedplaatsen c.q makersplekken die geschikt zijn voor lange termijn inzet en coaching van afgestudeerde kunstenaars bij maatschappelijke, innovatieve transitie (in wijken, dorpen, grote gebouwen, slooplocaties, Waddeneilanden etc.)
6. Aanzetten tot nieuwe innovatieve producten, die daadwerkelijk kunnen worden gebruikt of worden geproduceerd.

Partners

1. De Noordenaars¹: platform voor presentatie-instellingen en kunstinitiatieven in Noord-Nederland. Onderdeel van Noordenaars zijn: Academie Minerva, CBK Groningen, CBK Emmen, KiK, Kunsthuis SYB, Media Art Friesland, Noorderlicht, NP3,

¹ <http://noordenaars.nl/>

SIGN, het Resort en VHDG. Ook Museum Belvedere zal binnenkort met Afslag BLV meedoen.

2. Kennisinstellingen: Hanze Hogeschool / Minerva - Beeldende kunst en Vormgeving /Lectoraat Kunst en Samenleving/Image in CIntext,/masteropleiding Frank Mohr Institute, New audiences and Innovative Practices (NAIP/Academie voor Popcultuur, (Design Academie Eindhoven - Collectie Veenhuizen, Stenden. HKU, Artez - Product Design, Willem de Kooning Den Haag
3. Ondersteuningsinstituten: Kunst&Cultuur – community art, Beeldende kunst en vormgeving, creatieve industrie, Keunstwurk – community art / De Reis
4. Noordelijke overheden: (kunst&cultuur, economische zaken, wonen, ruimtelijke ontwikkeling, maatschappelijke ontwikkeling).

Werkwijze

1. De Noordenaars², K&C³ en Keunstwurk, en vertegenwoordigers van kennisinstellingen en de noordelijke overheden formeren een projectteam, dat gaat onderzoeken hoe zij een (aanjaag) functie voor beeldende kunst in relatie tot social design optimaal kunnen organiseren en vormgeven. Het projectteam stelt een uitvoeringsplan op, waarin de organisatie, taakverdeling, planning en financiën zijn uitgewerkt.
2. Het creëren van een makelaarsfunctie tussen jonge kunstenaars en het maatschappelijke veld, voor het opsporen van interessante potentiële opgaven en daaraan te koppelen opdrachten. Waar mogelijk wordt aangesloten bij bestaande broedplaatsen en plekken voor Artists in Residence met een maatschappelijke functie voor de omgeving. Overheden en andere betrokken partijen maken goede afspraken over de randvoorwaarden.
3. Opzetten van een 'community of practice' door de betrokken opleidingsinstituten, de elf instellingen van de Noordenaars en de opdrachtgevende overheden. Zij delen hun kennis en ervaring die zij opbouwen bij de begeleiding van jonge makers in de eindfase van hun studie en de 2 jaar die daarop volgen, met als doel om deze makers in het kader van een 'maatschappelijke opgave' te ondersteunen bij hun artistieke product. Ook overheden als opdrachtgever krijgen hierin een rol, bijvoorbeeld door het bieden van een platform waar ervaringen met een breder publiek kunnen worden gedeeld. Bewoners als gebruiker en afnemer krijgen een rol bij het geven van feedback.
4. Aanstellen van coaches vanuit de samenwerkende instellingen die de jonge makers begeleiden. Het gezamenlijk beleggen van een budget voor de organisatie en begeleiding binnen AiS.
5. Onderdeel van de community of practice is een zogenaamd 'transitieteam' dat zich speciaal richt op publieksverbreding, opdrachtgeverschap en eigenaarschap vanuit bewoners of andere stakeholders. Dit team verzamelt kennis en ervaringen (good practices) en ondersteunt de instellingen en de jonge makers bij het gebruik van creatieve nieuwe methoden om nieuw en ander publiek te bereiken, om het

² Alle partijen binnen de Noordenaars hebben individueel ervaring met opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap

³ K&C ontwikkelt momenteel in Drenthe een begeleidingstraject voor 'social designers', waarbij ook uitdrukkelijk gezocht wordt naar opdrachtgevers vanuit maatschappelijke opgaven.

gemaakte werk toegankelijk en beleefbaar te maken voor meerdere doelgroepen en om beoogde transitieprocessen in gang te zetten.

6. De ondersteuningsinstituten (K&C en Keunstwurk) volgen, beschrijven en presenteren de opbrengst van de verschillende deelprojecten in samenwerking met de betrokken kunstvakopleidingen (coaches) en het transitieteam. De partners organiseren daarbij een platform voor ontmoeting en kennisdeling tijdens en na afloop van de proeftuin.

Planning

- Start januari 2019
- Uitvoering 2019 en 2020
- Deling resultaten eind 2020

Kosten (omvang ntb)

- Projectteam, transitieteam en onderzoeksteam
- Programmabudget voor onderzoeksopdrachten
- Ondersteuning makers / culturele organisaties
- Platformactiviteiten kennisdeling
- Rapportages, resultaatverspreiding noordelijk en landelijk

Dekking

- Proeftuinmiddelen uit budget WetheNorth
- Proeftuinmiddelen OCW
- Co-financiering vanuit betrokken opleidingsinstituten
- Co-financiering vanuit programmamiddelen fondsen en overheden